

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ ТА НАПИСАННЯ НАУКОВИХ РОБІТ**

ЛУЦЬК – 2017

УДК 159.9.01 (072)

ББК 88.5я7

М54

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 3, від 15 листопада 2017 р.) та схвалена науково-методичною комісією факультету психології (протокол № 3, від 01.11.2017 р)

Укладач – **Іванашко О. Є.**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Рецензенти:

- **Ж.П.Вірна**, доктор психологічних наук, професор кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
- **Я.О.Гошовський**, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
- **Л.В.Засєкіна**, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології і соціології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
- **М.І.Мушкевич**, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності

Методичні рекомендації до організації навчально-дослідницької діяльності студентів та написання наукових робіт відповідають вимогам до написання такого типу робіт і розраховані на студентів факультету психології та соціології СХУ імені Лесі Українки

М 54

Методичні рекомендації до організації навчально-дослідницької діяльності студентів та написання наукових робіт / О. Є. Іванашко. – Луцьк, СХУ ім. Лесі Українки, 2017. – 64 с.

УДК 159.9.01(072)

ББК 88.5я7

© Іванашко О.Є. 2017

1. Пояснювальна записка

Наукова робота є формою навчально-дослідницької діяльності студента і має на меті отримання навичок проведення пошукових та прикладних досліджень в галузі.

Курсова робота виконується за визначеною і погодженою з керівником темою. Тематика наукових робіт повинна відповідати завданням підготовки студента до самостійної діяльності і мати тісний зв'язок з практичними потребами діяльності. Керівництво курсовими роботами здійснюється, як правило, викладачами кафедри.

Випускна кваліфікаційна робота / Магістерська робота покликана засвідчити відповідний рівень фахової освіти студента. Вимоги щодо її змісту, творчого характеру, теоретичної та практичної значущості результатів мають свої кваліфікаційні ознаки. Написання магістерських робіт має на меті систематизувати, закріпити, розширити теоретичні та практичні знання зі спеціальності та освітньої програми, виявити навички застосування цих знань при вирішенні конкретних наукових завдань. Майбутнім фахівцям важливо розвивати навички самостійної роботи, опановувати методику дослідження та експериментувати, з'ясовувати підготовленість до самостійної роботи.

Науковим керівником магістерської роботи призначають, як правило, професора або доцента кафедри, у сфері наукової компетенції якого спеціалізується магістрант, а для робіт, що виконуються на межі наукових напрямків – одного чи двох наукових консультантів.

Підготовку до виконання курсових, наукових, і магістерських робіт забезпечують випускові кафедри вищого навчального закладу. Тематика заздалегідь визначається і затверджується рішенням засідання кафедри та затверджується вченою радою факультету, враховуючи відповідність до рівня розвитку сучасної науки та актуальних напрямів наукових досліджень освітньої програми (спеціалізації).

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

2. Вибір теми наукової роботи

Для затвердження теми ВКР та призначення наукового керівника студент не пізніше 15 вересня навчального року подає письмову заяву

на ім'я декана факультету із зазначенням теми. До 25 вересня теми затверджують на засіданні кафедри та призначають наукових керівників роботи. Заяву студента підписують завідувач відповідної кафедри, науковий керівник та декан факультету; вона зберігається на кафедрі, Додаток А.

Успішне виконання наукової роботи великою мірою залежить від вдало вибраної теми. Вона повинна відповідати інтересам студента, його можливостям проведення відповідних досліджень, а також наявності в його розпорядженні експериментальних методик. Особливу увагу необхідно звернути на актуальність теми, її наукове і практичне значення. При виборі теми важливо пам'ятати, що підготовка наукової роботи дозволяє глибше оволодіти навичками практичного застосування вивчених методів і методик дослідження, а також зібрати матеріал, необхідний при підготовці випускних кваліфікаційних робіт і в майбутній практичній та науковій діяльності фахівця. Важливо пам'ятати, що пропонована тематика наукових робіт носить переважно узагальнений характер і часто вимагає певного уточнення назви. Таке уточнення відбувається при складанні конкретного плану дослідження і в процесі консультування з науковим керівником. Уточнення теми може бути пов'язане з врахуванням досвіду і знань студента, часу, необхідного для проведення досліджень, можливостями вибору експериментальної бази. При цьому не виключається можливість і ініціатива самого студента. Не слід відкидати ініціативу самого студента при виборі теми. Доцільно допомогти йому сформулювати тему.

Після вибору теми наукової роботи студент одержує настановну консультацію від наукового керівника, де уточнюється об'єкт, предмет, мета і завдання наукової роботи і складає календарний план, який визначає основні етапи і терміни виконання роботи. Схема координації роботи представлена у додатках у вигляді робочого плану, який разом із керівником заповнюється на початку навчального року (Додаток Б). На основі цього складається початковий план-композиція майбутньої роботи.

У дослідженні виділяється рід етапів. Воно починається з розробки програми вивчення об'єкта, наприклад, виробничого колективу, Ця програма передбачає:

- постановку проблеми, визначення мети, завдань і предмета вивчення (аспект виробничої групи, наприклад, керівництво у групі) та уточнення головних понять;

- визначення емпіричних об'єктів дослідження (вибірка);
- розробку методики конкретного дослідження;
- випробування методики (пілотажне, пробне дослідження), її вдосконалення, перевірку надійності методик;
- збір первинної інформації, яке супроводжується контролем надійності та вірогідності одержаних даних;
- якісну та кількісну обробку зібраних результатів;
- інтерпретацію та пояснення результатів, формулювання висновків, складання звіту.

Загальне завдання дослідження повинно бути чітко сформульоване і зрозуміле студенту. Воно може бути деталізоване шляхом виділення часткових завдань. Якщо це зроблено, тоді студенту буде зрозумілим зв'язок між частковим і загальним. Наприклад, тема наукової роботи - "Психологічна характеристика конфліктів між учнями". Загальна задача: з'ясувати психологічне коріння і дати психологічну характеристику конфліктних ситуацій в середовищі учнів. Часткові завдання:

- а) виділити джерела і види конфліктів;
- б) визначити роль особистісних властивостей учнів у виникненні і протіканні конфліктної ситуації;
- в) намітити шляхи розв'язання конфліктів самими учнями.

Тільки цілісна програма дослідження дає можливість одержати надійні, репрезентативні та вірогідні дані найекономічнішим і найкоротшим шляхом.

3. Структура курсової роботи

Курсова робота - це підсумок елементарного самостійного дослідження.

Курсова робота повинна містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основну частину, яка містить два або три розділи;
- висновки;
- додатки (за необхідністю);

□ список використаних джерел;

У *вступі* обґрунтовується актуальність обраної теми, її особливості, значущість з огляду на соціальні потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності, наводяться також значущі компоненти вступу, які викладені нижче у наших методичних рекомендаціях.

У *розділі 1* наводяться основні теоретичні, експериментальні дослідження з теми, зазначається, хто з учених вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність (основний зміст) проблеми, основні чинники (фактори, обставини), що зумовлюють розвиток явища або процесу, який вивчається. Наводиться перелік основних змістових аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабкої розробленості. Важливо також висловити власне відношення до ідей і висновків автора, підтвердивши його певними аргументами (особистим досвідом, висловлюваннями інших дослідників і ін.), дається глибинний аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми.

У *розділі 2* подається аналіз методів та методик дослідження, а підрозділ 2.2. – має містити експериментальне вивчення проблеми дослідження; увага приділяється виявленню нових ідей та гіпотез, експериментальним даним, новим методикам, оригінальним підходам до вивчення проблеми. Висловлюються власні думки щодо перспектив розвитку проблеми.

У *висновках* подаються узагальнені умовиводи, ідеї, думки, оцінки, пропозиції студента-науковця.

У *додатках* наводяться допоміжні формули, таблиці, схеми, графіки, діаграми, зразки документів, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи.

До *списку використаних джерел* включають публікації переважно останніх 5-10 років. Особливу цінність мають роботи останнього року.

Загалом, робота повинна бути пов'язана із вирішенням доступного дослідницького завдання. Доцільно, щоб наукова робота відображала нові факти, спостереження та висновки, глибокі логічні підсумки і конкретні рекомендації. Вона виконає своє призначення у тому випадку, коли навіть відоме положення буде розкрито в ній у новому аспекті, згідно із самостійною авторською позицією, якщо

вона розбудить у студента творче, гнучке і конструктивне мислення, спостережливість, спонукає до пошуку надійних засобів отримання наукової інформації.

Більш детально оформлення кожної структурної частини наукової роботи висвітлено на подальших сторінках даних методичних рекомендацій.

4. Структура магістерської наукової роботи

Наукова робота повинна містити:

- 4 вшиті в роботу файли (для розміщення допуску до захисту, відгуку наукового керівника, рецензії на наукову роботу, публікацій автора наукової роботи та *акту впровадження результатів дослідження* /за необхідності/);
- титульний аркуш;
- завдання (календарний план роботи)
- анотація до наукової роботи українською та англійською мовами (кожна обсягом 1900-2000 знаків з пробілами);
- зміст;
- Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності).
- вступ;
- основну частину (теоретичний та емпіричний розділи – два або три розділи);
- висновки;
- додатки (за необхідністю);
- список використаних джерел;

Кожен з цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

Об'єм наукової роботи в межах основного тексту:

Вид наукової роботи	Кількість сторінок	Кількість процитованих джерел
Курсова робота	30 – 40	30 (і більше)
Магістерська робота	80 – 120	80 (і більше)

Титульний аркуш наукової роботи містить найменування навчального закладу; кафедри, де виконувалась робота; назву наукової роботи; прізвище, ім'я, по-батькові автора роботи, курс, групу, спеціальності, освітньої програми за якими навчається

студент, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника, його посаду та науковий ступінь; місто і рік виконання (Додаток В.1, В.2).

Завдання на магістерську роботу має розміщуватися одразу після титульного аркуша і містити інформацію про хід організації написання наукової роботи, вчасність виконання студентом всіх завдань, поставлених у дослідженні, а також календарний план роботи (Додаток Б).

Анотація. Для ознайомлення зі змістом та результатами магістерського дослідження подається державною та англійською мовами анотація - узагальнений короткий виклад її основного змісту. В анотації до роботи мають бути стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням новизни та практичного значення.

В анотації також вказуються:

- кожною мовою анотація має бути обсягом 1900-2000 знаків з пробілами;
- прізвище та ініціали студента;
- назва роботи;
- спеціальність (шифр і назва);
- освітня програма (назва);
- місто, рік.

Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту наукової праці, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів становить від п'яти до десяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Анотація повинна містити лаконічну змістовну характеристику наукового дослідження. Формулювання змісту анотації повинні висвітлювати наступні компоненти: вивченню чого присвячене наукове дослідження; сутність чого розкрито, яку модель (чи модель чого) побудовано; що виявлено та на якому рівні; що визначено чи досліджено; що встановлено, якими взаємовпливами, чинниками обумовлена можливість підвищення рівня ефективності явища, що досліджується у роботі тощо.

Зміст подають на початку наукової роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема, вступу,

розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків та ін. (Додаток Д).

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності). Якщо в науковому дослідженні вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий в роботі у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа - їх детальне розшифрування. Якщо в дослідженні спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

5. Написання та оформлення основної частини наукової роботи

■ **Основна частина** наукової роботи має містити:

- вступ,
- розділи і підрозділи, (рідше ще й пункти, підпункти) роботи;
- висновки.

5.1. Написання та оформлення вступу до наукової роботи

Вступ (окремі пункти попередньо визначаються на першій консультації з науковим керівником, остаточно оформлюється вступ після завершення роботи, як результати роботи описуються такі пункти, як наукова новизна, практична значущість тощо) розкриває сутність і стан наукової проблеми (задачі) та значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Структурні компоненти вступу, як загальну характеристику наукової роботи, далі подають в рекомендованій нижче послідовності (висвітлення кожного зі вказаних пунктів слід розпочинати з абзацу, назву висвітлюваного пункту фіксувати та виділяти півжирним шрифтом):

- 1. Актуальність дослідження.**
- 2. Об'єкт дослідження.**
- 3. Предмет дослідження.**
- 4. Мета дослідження.**
- 5. Завдання дослідження.**
- 6. Теоретико-методологічна основа дослідження.**

7. **Методи дослідження.**
8. **База дослідження.**
9. **Наукова новизна одержаних результатів дослідження, або Новизна дослідження.**
10. **Практична значущість одержаних результатів.**
11. **Апробація результатів. Публікації за час навчання (за наявності).**

Ці поняття є ключовими для наукової роботи. Тому їм слід приділити особливу увагу.

■ Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують **актуальність** і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, на користь України. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне - сутність проблеми або наукового завдання.

■ Далі визначається об'єкт і предмет наукового дослідження.

Об'єктом виступає та сторона дійсності, на яку спрямована дана наука. Часто об'єкт фіксується у самій назві науки, але в силу того, що наука не в змозі вичерпно описати свій об'єкт, то вона обмежує сферу своїх інтересів. Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

Предмет дослідження складає та сторона чи сторони, якими в ній представлений об'єкт науки, тобто предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Предмет не фіксує всіх сторін об'єкту, але може включати те, що виступає відсутнім в об'єкті.

Так, у темі наукової роботи “Психологічний аналіз переживання депресивних станів людьми похилого віку в умовах виходу на пенсійний відпочинок”, об'єктом виступає процес переживання депресивних станів. Предмет дослідження склали психологічні особливості переживання людьми похилого віку депресивних станів.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага автора наукової роботи, оскільки предмет дослідження визначає тему наукової роботи, яка визначається на титульному аркуші як її назва.

Виділення **об'єкту та предмету** наукового дослідження дає можливість визначити **мету** дослідження.

Розрізняють фундаментальні та прикладні дослідженнями. Перші виразно орієнтовані на пошук загальних законів розвитку предмета, що вивчається, а другі - на способи використання на практиці того, що відкрито у фундаментальних дослідженнях. Мета будь-якого прикладного дослідження - безпосереднє розв'язання практичного завдання, більш чи менш швидке впровадження результатів для вдосконалення якихось аспектів матеріальної чи духовної діяльності суспільства.

Не слід формулювати мету як “Дослідження ...”, “Вивчення ...”, тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Мета наукової роботи має формулюватись максимально лаконічно, але повно (власне формулюванню передують такі конструкції : “Мета роботи полягає в ...”, “метою наукової роботи передбачено”, “цим визначається мета наукової роботи” та ін.). До зазначеної вище теми наукової роботи мета може бути сформульована таким чином: “Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді переживання депресивних станів людьми похилого віку і корекційно-методичному плануванні роботи з ними в умовах лікувального закладу”.

■ На конкретні **завдання** у досягненні поставленої мети, що вирішуються автором, вказують одиниці на зразок: “мета роботи передбачає розв'язання таких завдань:”, “мета дослідження визначає її основні завдання” та ін. Формулювання завдань наукової роботи подається із нумерацією. Кожне положення зручніше починати зі слів: виявити, з'ясувати, описати, визначити, встановити, здійснити, сформулювати, висвітлити, показати тощо. До нашого варіанту теми наукової роботи завдання дослідження мають вигляд:

У відповідності до мети в роботі поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати зміст проблеми в науковій літературі.
2. Виявити особливості переживання депресивних станів у людей похилого віку.
3. Дослідити взаємозв'язки між порівневим вираженням переживання депресивних станів у людей похилого віку та специфічними симптомокомплексами їх якостей особистості.
4. Розробити психологічні засоби корекційної роботи з людьми похилого віку в умовах виходу на пенсійний відпочинок.

■ **Теоретико-методологічна основа дослідження.** Висвітлюються теоретичні положення науки, які є базовими,

основними в обґрунтуванні дослідження, представлені у концептуальних позиціях, концепціях, напрямках, течіях, які існують в науці. Необхідно вказати основних представників-науковців, які мають доробки у зазначеній концепції (напрямку, течії). *Наприклад:*

Теоретико-методологічну основу дослідження склали положення психологічної науки про єдність діяльності, свідомості і самосвідомості (Л.С.Виготський, Г.С.Костюк, В.В.Столін, С.Л.Рубінштейн, П.Р.Чамата); про сутність і закономірності становлення особистості в дошкільному віці (Л.І.Божович, А.А.Люблінська, В.С.Мухіна, Д.Б.Ельконін); про набуття соціально-перцептивного досвіду у міжособистісній взаємодії (І.Д.Бех, Л.А.Венгер, О.В.Запорожець, М.І.Лісіна, Т.А.Рєпіна); про становлення здорового способу життя як соціальної цінності і фізичної культури особистості (І.І.Брехман, Ю.П.Лісін, Г.В.Ложкін, Р.З.Поташнюк, Є.Н.Пристапа та ін.).

■ **Методи дослідження.** Автор подає перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх потрібно не відірвано від змісту роботи, а коротко визначаючи що саме досліджувалося тим чи іншим методом. *Наприклад:*

Методи дослідження: теоретичний аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел; організаційні методи (метод порівняння та поперечного зрізу); емпіричні методи (стандартизовані методики, спостереження, бесіди); методи обробки та інтерпретації даних (кількісні та якісні із застосуванням методів математичної статистики).

■ **База дослідження.** (для робіт емпіричного характеру). Вказується навчальний заклад чи виробництво, організація (чи декілька), залежно від того де проводилося дослідження, місто (село), область. Вказується кількісний і якісний склад вибірки досліджуваних.

■ **Новизна дослідження.** Новизна наукової роботи може зумовлюватись кількома чинниками: у роботі уточнюються окремі поняття з огляду на нові наукові дані, пропонується новий підхід у дослідженні якогось явища, тобто розглядається істотно нова методика, ставляться завдання, які не могли з'ясувати попередники тощо. Відповідно автор наукової роботи подає коротку анотацію нових наукових досліджень (рішень), запропонованих особисто.

Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни.

■ **Практичне значення отриманих результатів.** Практичне значення наукової роботи полягає у можливостях наукового використання результатів дослідження або у рекомендаціях щодо їх використання.

■ **Апробація результатів. Публікації за час навчання.** Автор наукової роботи вказує публікації у фахових виданнях, статті, тези та наукові повідомлення як результат участі у конференціях, семінарах тощо. Дані подає згідно з вимогами до оформлення бібліографічного опису списку джерел. (Перелік публікацій автора, одноосібних чи у співавторстві в окремих випадках може не співпадати безпосередньо з темою конкретної наукової роботи).

У разі якщо результати досліджень впроваджено, відомості про це подаються із зазначенням найменувань організацій, в яких здійснено впровадження. У цьому випадку додатки можуть містити копії відповідних документів.

Загалом вступний розділ дослідження повинен віддзеркалювати ту теоретичну роботу, яку автор провів з врахуванням рекомендацій, що наводяться нижче, де висвітлюється система роботи з науковими джерелами. Окрім цього, тут важливо здійснити методологічне обґрунтування проблеми та оцінити ступінь інноваційної, теоретичної та практичної значущості дослідження.

5.2. Написання та оформлення розділів дослідження

Кожний розділ починають з нової сторінки.

Розділи наукової роботи повинні за своєю назвою, структурою, змістом відповідати завданням дослідження поставленої проблеми. Кожен розділ повинен містити короткі висновки, які узагальнюють результати дослідження, отримані автором.

В розділах основної частини подають:

- Огляд літератури за темою та вибір напрямків досліджень;
- Виклад загальної методики та основних методів досліджень;
- Експериментальну частину і методики досліджень;
- Відомості про проведені теоретичні і (або) експериментальні дослідження;
- Аналіз і узагальнення результатів досліджень.

- Обґрунтування та прогнозування способів підвищення ефективності досліджуваного явища.

Зазвичай, наукова (курсова, магістерська) робота може складатись з 2-3 розділів.

Розділ 1. Перший розділ є теоретичним дослідженням, мета якого – систематизація здобутих знань з дисципліни (напрямку, в межах якої пишеться наукова робота) відповідно до вибраної теми. У розділі аналізуються думки, наукові позиції щодо проблем, які досліджуються, наводиться огляд літературних джерел, їх критичний аналіз та узагальнення. В огляді літератури необхідно окреслити основні етапи розвитку наукової думки за проблемою, що досліджується.

Обов'язково повинні бути посилання на всі використані джерела, які представлені у загальному списку.

Обсяг першого розділу - 20-25% від загального обсягу основного тексту наукового дослідження.

Розділ 2. Другий розділ – практичний. Він містить практичний аспект дослідження вибраної теми. У другому розділі, як правило, обґрунтовують вибір напрямку досліджень, наводять методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методику проведення дослідження.

Мета цього етапу дослідження – на конкретному практичному прикладі довести дослідження з обраної тематики. На цьому етапі необхідно використати і представити у підрозділі 2.1. Методи і принципи наукового дослідження: методи формальної логіки: (індукцію і дедукцію), системні методи (дослідження операцій, теорію управління тощо), аналітичні та логічні методи – для аналізу стану та розвитку об'єкта і предмета дослідження; структурно-функціональні, спостереження та порівняння – для визначення основних напрямків розвитку; математичні – для оцінювання показників і процесів, що аналізуються; статистичні - групування і вибіркові спостереження – для порівняльного оцінювання результатів і підсумків дослідження. У наступних підрозділах (2.2., 2.3. і т.д) розділ 2 має містити фактичні дані щодо практичного матеріалу з вибраної проблематики.

Результати аналізу даних треба представити в таблицях, схемах, діаграмах, графіках тощо.

Розділ 3. У наступних підрозділах з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розроблення проблеми. Студент повинен давати оцінку повноти вирішення поставлених задач, оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень, негативні результати, які обумовлюють необхідність припинення подальших досліджень. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

Третій розділ – це проектна частина, де потрібно запропонувати заходи, прийоми, методи, підходи, механізми підвищення ефективності явища, що досліджується, або аспекти, фактори, питання, на які повинна бути спрямована основна увага при проведенні певних досліджень. У цьому розділі треба представити пропозиції щодо удосконалення впровадження у практичну діяльність тих аспектів діяльності, що були досліджені в першому розділі. Студент повинен обґрунтувати свої пропозиції переконливо аргументуючи їх.

Якщо у роботі планується два розділи, то зміст 1-го – теоретичний аналіз, а 2-го – практично-проектний.

5.3. Написання та оформлення висновків дослідження

У **висновках** викладають найважливіші наукові та практичні результати, одержані в дослідженні, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (задачі), її значення для науки і практики, дається стислий виклад результатів дослідження, а також можуть надаватись рекомендації з практичного використання його результатів. У висновках вказується, які з поглядів на проблему отримали підтвердження, а які вимагають подальшого уточнення. У висновках також обґрунтовується, чи ставиться під сумнів необхідність і перспективність подальшого дослідження проблеми, пропонуються нові напрямки, які виявились в ході проведеного дослідження. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. У першому пункті висновків коротко оцінюють стан питання. Далі у висновках розкривають методи вирішення поставленої в дослідженні наукової проблеми (задачі), їх практичний

аналіз, порівняння з відомими розв'язаннями. У висновках необхідно наголосити на якісних і кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання.

Кожен з таких висновків - це чітка відповідь на поставлене в дослідженні завдання (слід звірятися із завданнями, визначеними у вступі до наукового дослідження).

6. Робота над літературними джерелами для написання теоретичного розділу наукового дослідження

Робота над темою, як правило, починається з ретельного пошуку і аналізу джерел, опублікованих з теми дослідження. Джерелом таких відомостей є каталоги бібліографічних відділів бібліотек, реферативні і бібліографічні видання, комп'ютерні засоби пошуку та збору інформації. На основі цих даних студент складає перелік книг, збірників, журнальних статей, які необхідно опрацювати при підготовці наукової роботи. Пріоритет рекомендується надавати найновішій літературі оглядового характеру, яка дає можливість звузити напрямки теоретичного пошуку. Кожне джерело (книгу, статтю) рекомендується записувати на окрему бібліографічну картку, що полегшує роботу з літературою.

Теоретичний варіант роботи передбачає визначення завдань дослідження до початку вивчення літератури. Вони можуть бути сформульовані в загальному плані: вивчити публікації. При першому читанні складається загальне враження про роботу.

Аналіз літератури включає:

- Загальне ознайомлення з книгою чи статтею в цілому.
- Уважне читання вдруге окремих розділів, що дає можливість виділити основний зміст, що і заноситься в даний конспект.
- Складання конспекту або виписки основних положень, цитат.

Конспект повинен бути коротким, ясным, повним і точним. Ясність і короткість викладу не повинні суперечити вимогам повноти і точності, без яких конспект перетворюється в записи з приводу прочитаної книги. Для досягнення більшої точності основні положення роботи необхідно записувати в формулюванні автора, вказуючи сторінку, на якій викладена думка, яка записується. Повнота конспекту досягається за рахунок фіксації основних положень роботи, відтворення логіки авторського викладу матеріалу.

Конспектувати краще тільки на одній стороні листка, щоб мати можливість потім при роботі з конспектом записувати свої зауваження і роздуми, піддати аналізу, зіставити точки зору, сформулювати свою позицію, своє розуміння даного питання.

Після конспектування джерел корисно скласти картотеку конспектів. Зручніше мати алфавітний і систематичний переліки конспектів. Перший дозволяє швидко дізнатися, чи є конспект тієї чи іншої роботи, а другий - в'яснити, які конспекти є з тієї чи іншої проблеми. Тому на кожний конспект варто заповнювати дві картки: одна знаходиться в алфавітній картотеці, друга - в систематичній. У кожній картці вказати порядковий номер конспекту, що дозволить швидко його знайти.

➤ Критичний аналіз і оцінку опрацьованого матеріалу. Він може бути побудований двома шляхами:

а) у вигляді викладу вивчення проблеми (що нового внесли ті або інші дослідники);

б) у вигляді аналізу сучасного стану проблеми (роботи, що розглядаються, ґрунтуються за ознакою спільності).

Вся опрацьована література повинна бути систематизована і узагальнена в теоретичному розділі наукової роботи.

Особливою умовою фактичного матеріалу, що подається у науковій роботі є цитати, що органічно вписуються в текст наукової роботи при аналізі позицій автора. Їх використовують з метою аргументації, точності передачі думки автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при порівнянні різних точок зору тощо.

Цитата – (лат. *Cito* – наводжу, проголошую) – дослівний фрагмент тексту, чийсь слова, що наводяться письмово, органічно доповнюючи текст роботи. Використовують цитати для того, щоб без перекручувань, власних трактувань передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при зіставленні різних точок зору тощо. Цитати є необхідною опорою автора роботи в процесі аналізу та синтезу інформації і для підтвердження окремих суджень, які висловлює студент. Відштовхуючись від них, можна створити систему переконливих доведень, доказів, необхідних для об'єктивної характеристики явища, яке спостерігається і досліджується. Нерідко автори досліджень вдаються до цитувань авторитетів у конкретній галузі знань для посилення своєї позиції. Водночас утрата чуття міри у використанні цитат може суттєво

зашкодити науковій роботі. Тому завжди, перед тим, як вдатися до цитування, автор повинен під різними кутами зору перевірити його доцільність, уникати псевдо тлумачень джерел. В одних випадках із першоджерела можуть бути взяті слова, які не відповідають поглядам його автора, в інших – цитати обмежуються словами, що містять лише частину думки, наприклад ту, яка найбільше відповідає інтересам автора роботи. Іноді в цитаті викладається точка зору не на той предмет, що розглядається в новому дослідженні. Можливі й інші смислові розбіжності.

Окрім прямого цитування, часто застосовують переказ тексту першоджерела, що теж нерідко призводить до викривлення його змісту, тому текст-інтерпретація має бути ретельно звірений із першоджерелом.

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу з наукової праці може спотворити зміст, закладений автором. Тому слід бути особливо уважним у забезпеченні аргументації наукових позицій автором роботи через використання посилань, (Додаток Е).

Умовно, існуючі **посилання на використані джерела** можна поділити на три основних види:

- ❖ При непрямому цитуванні для обґрунтування положень теоретичного аналізу (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, конкретним щодо оцінювання його висновків і давати відповідне посилання на джерело: необхідно вказати в тексті власної роботи у квадратних дужках номер джерела із списку літератури. *Наприклад* [25], або [25, с. 17-56].
- ❖ При дослівному цитуванні після номеру джерела (через кому) вказується також номер сторінки, з якої дана цитата. *Наприклад*, [17, с. 125] означає, що дана цитата наведена на 125-ій сторінці джерела, яке описане в списку використаних джерел наукової роботи студента під номером 17.
- ❖ При посиланні автора наукової роботи на думку, спільну позицію кількох науковців подаються номери джерел і розділяються вертикально крапкою з комою. *Наприклад*: [2; 4; 7; 18; 24; 33].

Якщо необхідно виявити ставлення автора наукової роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання, *наприклад* (!); (?).

Коли автор наукової праці, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора наукового дослідження, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – М. С.), (підкреслено мною. – М. С.), (розбивка наша. – М. С.).

Цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім, бо те і інше знижує рівень науковості праці. Надмірне цитування створює враження копіївності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу.

Теоретичний аналіз включає стислий виклад теорії та історії вивчення проблеми дослідження, характеристику і порівняльний аналіз існуючих поглядів на проблему і шляхи її наукового дослідження, виявлення питань і проблем, які ще не знайшли належного вирішення, висвітлення методичних проблем і принципів труднощів, які виникають на шляху до поставленої мети.

Найскладнішою є процедура систематизації наукової літератури при її огляді й аналізі. Інколи у науковій роботі спостерігається примітивний вид аналізу літератури: коротко повідомляється, що в такій-то праці такий-то вчений виклав таку-то позицію, а другий – іншу. Хронологічний перелік того, хто і що сказав з того чи іншого приводу, не можна вважати за науковий аналіз літератури. Недоцільне також анотування праць за темою без викладу власної позиції дослідника.

Щоб уникнути цих помилок, слід уважно прочитати літературу і систематизувати погляди вчених у такому порядку:

- сутність даного явища чи процесу (позиція декількох авторів збігається у такому-то аспекті);
- що становить зміст даного процесу чи явища (його компоненти, ланцюги, стадії, етапи розвитку);
- погляди вчених з приводу шляхів вирішення даної проблеми на практиці (хто і який напрям розробив);
- які труднощі виявлені в попередніх дослідженнях, трапляються при практичному вирішенні завдання;

- які чинники, умови ефективного розвитку процесу чи явища в даній галузі виділені вченими.

Правильно проведений теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволяє сформулювати конкретні завдання дослідження. Цей етап підготовки наукової роботи вимагає тісної взаємодії з науковим керівником, досвід якого допомагає студенту правильно визначитись із кількістю та обсягом завдань дослідження. Розділ повинен закінчуватися короткими висновками: перерахуванням вже досліджених аспектів проблеми, результатів досліджень, постановкою дискусійних питань, а також виділенням нових аспектів, які необхідно вивчити.

Науковий етикет вимагає висвітлення всього тексту наукової роботи (а також і виступу студента під час захисту роботи) **від першої особи множини**. *Наприклад*: На нашу думку..., ми визначили..., ми дотримуємося позиції..., нам слід зазначити..., ми вважаємо... тощо.

7. Проведення емпіричного дослідження

Якщо в науковій роботі передбачається проведення емпіричного дослідження, то воно складається з наступних етапів.

- постановка проблеми, визначення предмета вивчення, мети, і завдань (асpekt виробничої групи, наприклад, керівництво у групі) та уточнення головних понять;
- визначення емпіричних об'єктів дослідження (вибірка);
- розробку методики конкретного дослідження;
- випробування методики (пілотажне, пробне дослідження), її вдосконалення, перевірку надійності методик;
- збір первинної інформації, яке супроводжується контролем надійності та вірогідності одержаних даних;
- якісну та кількісну обробку зібраних результатів;
- інтерпретацію та пояснення результатів, формулювання висновків, складання звіту.

Першим етапом цього виду роботи є формулювання задач дослідження (на основі аналітичного огляду літератури). Наступним кроком буде вибір студентом методів і конкретних методик емпіричного дослідження. Емпіричне дослідження може включати спостереження, експериментальні і кореляційні методи, дослідження продуктів діяльності, проведення бесід або інтерв'ю та інші методи.

Вибір і обґрунтування адекватних методів дослідження є важливим і відповідальним етапом при проведенні емпіричного дослідження. Здійснюючи спостереження слід скласти план спостереження, виділити об'єкти, намітити цілі, ознаки, на які необхідно звернути увагу. Науковою метою цього виду роботи може бути висунення нових передбачень, постановка нових питань, що вимагають експериментальної перевірки.

Оволодіння певною експериментальною методикою дає можливість знаходження меж застосування тієї або іншої методики і розробки її варіантів; можливість статистичного виявлення середніх значень; виявлення статистичних зв'язків між окремими особливостями, які вивчаються. Науковою метою тут може бути одержання нової і перевірка існуючої інформації.

Після розробки плану емпіричного дослідження часто рекомендується проведення невеликого пілотажного дослідження на обмеженій групі обстежуваних. Таке дослідження дає змогу висунути чи уточнити наукове припущення дослідження, виявити можливі труднощі, освоїти вибрані методики, оперативно скоректувати план досліджень, оптимізувати форми фіксації результатів. Пробний експеримент дає також можливість перевірити надійність вибраних методів дослідження, доступність інструкцій, придатність експериментального матеріалу, розробити критерії аналізу результатів дослідження. Проведення емпіричного дослідження вимагає ретельного планування і підготовки для забезпечення необхідних умов збору об'єктивної інформації. Отримані дані детально протоколюються і записуються в спеціальному зошиті - журналі дослідження. Заключним етапом емпіричного дослідження є обробка його результатів.

Після ретельного вивчення протоколів студент приступає до обробки отриманих результатів, тобто здійснює їх **кількісний та якісний аналіз**.

В кількісному аналізі підраховуються за встановленими критеріями кількість допущених помилок; час, затрачений на виконання завдання; дається характеристика вибірки дослідження. При необхідності проводиться статистичний аналіз отриманих результатів. Результати кількісного аналізу оформлюються у вигляді зведених таблиць, можуть ілюструватись графіками і діаграмами. Всі таблиці надписуються, нумеруються. Представлена в таблиці

інформація повинна бути зрозумілою і при необхідності супроводжується поясненнями в тексті наукової роботи. Таблиці, які виконують пояснювально-ілюстративну функцію можуть використовуватись безпосередньо в тексті наукової роботи. Таблиці з великими обсягами даних доцільно наводити в додатках.

Основна мета дослідження полягає в розкритті суті та механізмів виявлених феноменів, встановлених причинно-наслідкових і кореляційних зв'язків, їх інтерпретації та поясненні. Ця мета досягається шляхом якісного аналізу отриманих даних. Потрібно мати на увазі, що аналіз і інтерпретація результатів окремих методів дослідження вимагає серйозних навичок, значного досвіду і часто вимагає також значних затрат часу. Тому аналіз і інтерпретація результатів таких досліджень повинна проводитись під контролем досвідченого спеціаліста.

На основі узагальнених результатів якісного аналізу і співставленні їх з завданнями дослідження студент формулює відповідні висновки. Це заключна частина наукової роботи. У ній автор перераховує основні положення, які викладалися і доводилися у роботі. Висновки повинні бути короткими і змістовними.

Експериментальний розділ дослідження повинен відображати специфіку роботи в межах наукової галузі.

8. Оформлення основної частини наукової роботи

■ Обсяг роботи повинен відповідати вимогам, зазначеним у даних методичних рекомендаціях на 9 сторінці.

■ Робота друкується шрифтом Times New Roman. 14 шрифтом (28-30 рядків на сторінку).

■ Магістерська робота повинна бути зброшурована і мати міцну палітурку, курсова робота може мати м'яке брошурування.

■ Титульна сторінка оформляється за зразком, що додається. На другій сторінці подається зміст роботи.

■ Вступ повинен складати 3 - 5 сторінок.

■ Текст основної частини наукової роботи поділяється на розділи, підрозділи (пункти та підпункти). Заголовки структурних частин наукової роботи друкують великими літерами, симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не

ставлять. Відстань між заголовком (за виключенням заголовку пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 одинарних інтервали.

■ Кожну структурну частину наукової роботи треба починати з нової сторінки.

■ Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака “№”. Першою сторінкою наукової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки не ставлять; на наступних сторінках номер проставляють у *правому верхньому куті* сторінки без крапки вкінці.

Номер **розділу** ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Заголовки структурних частин наукової роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», друкують великими літерами симетрично до набору. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу (*Наприклад*: “2.3.”) складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. У кожному розділі може бути щонайменше два підрозділи. Пункти (*Наприклад* : “1.2.3.”) нумерують за таким же самим принципом в межах кожного підрозділу. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Зразок розміщення та нумерації представлений у Додатку Ж.

Ілюстрації (схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в науковій роботі безпосередньо після тексту, де вони *згадані вперше*, або на наступній сторінці. Основними видами ілюстративного матеріалу в наукових роботах є: креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік.

Ілюстрації позначають словом «Рис.», («Мал.») і нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатись з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. *Наприклад*: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер

ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Підпис під ілюстрацією зазвичай має чотири основних елементи: - найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис. » («Мал.»); - порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами; - тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного; - експлікацію, яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом. Треба зазначити, що експлікація не замінює загального найменування сюжету, а лише пояснює його. Приклад:

Рис. 1.24. Схема розміщення елементів касети:

- розмотувач плівки;
- сталеві ролики;
- привідний валик;
- опорні стояки.

Або ж пояснювальні підписи у комп'ютерному побудуванні рисунка можуть вноситись у «легенду».

Приклади оформлення рисунків:

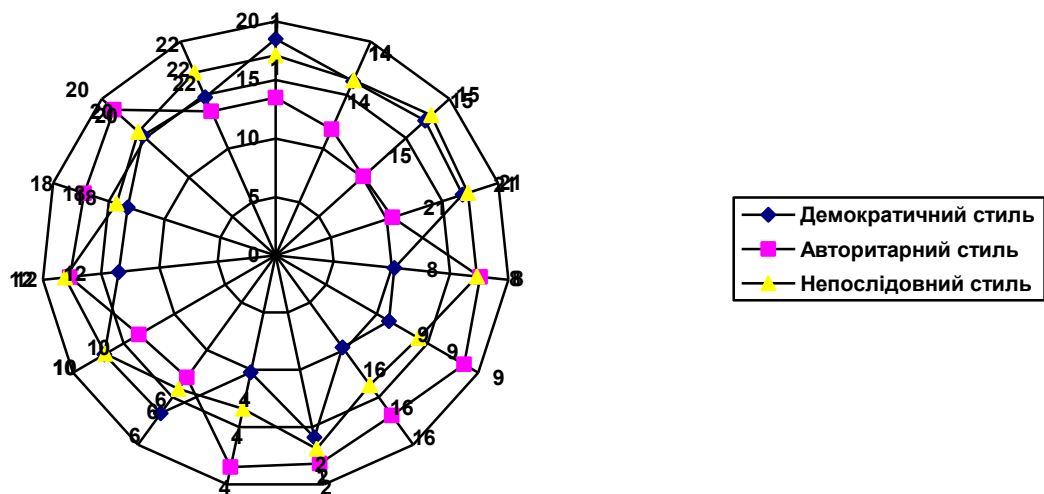

Рис. 3.5. Батьківсько-дитячі взаємини залежно від стилю виховання

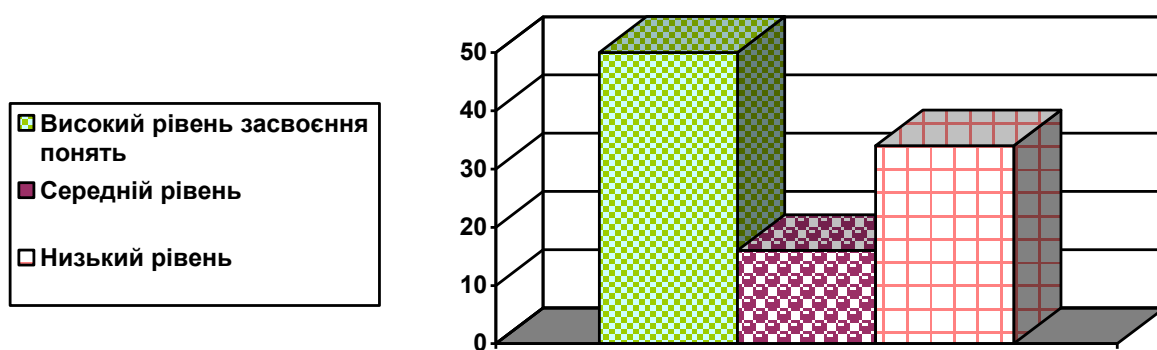

Рис. 2.3. Відсотковий розподіл у групі досліджуваних за результатами методики “Незакінчені речення”

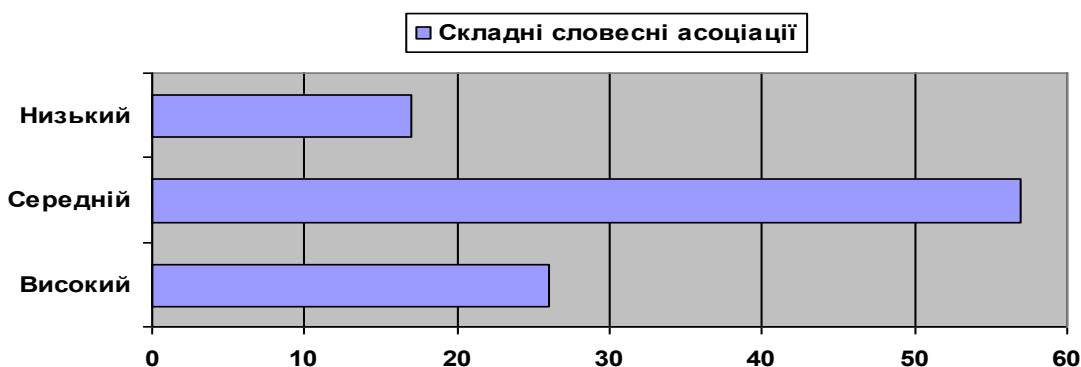

Рис. 2.7. Відсотковий розподіл показників за методом складних словесних асоціацій

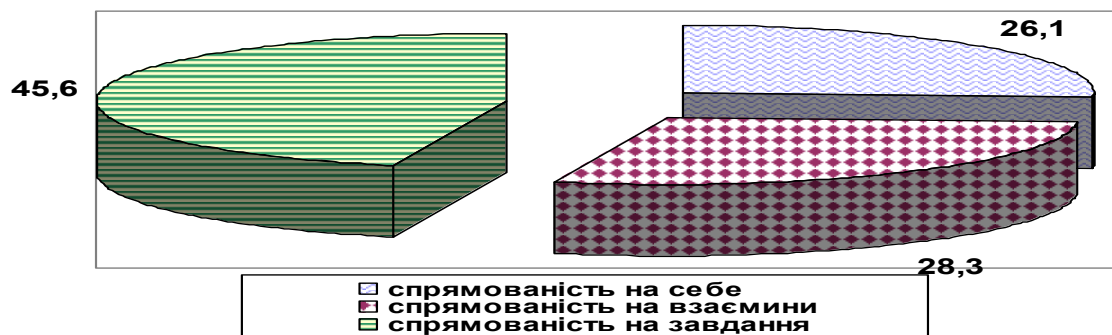

Рис. 3.12. Відсотковий розподіл показників вивчення спрямованості особистості

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис. 3.1.)» або зворот типу: «..як це видно з рис. 3.1.» або «.. як це показано на рис. 3.1.».

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення (електрографічне копіювання, мікрофільмування). Ілюстрації

виконують чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору на білому непрозорому папері. У науковій роботі слід застосовувати лише штрихові ілюстрації й оригінали фотознімків. Фотознімки розміром, меншим за формат А4, наклеюють на стандартні аркуші білого паперу формату А4.

Формули в науковій роботі так само нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, *наприклад*: (3.1) (перша формула третього розділу).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнту потрібно подавати з нового рядка. Рівняння і формули потрібно виділяти з тексту вільними рядками.

Приклади оформлення формул у тексті наукової роботи:

Метод обробки емпіричних даних представлений методами математичної статистики [61]. В методі обробки статистичних даних використовувався показник відмінності даних виражених у відсотках: достовірності різності відсоткових чисел як різниця відсоткових чисел. Обрахування коефіцієнту достовірності проводилося за формулою:

$$\frac{P_1 Q_1}{n_1} + \frac{P_2 Q_2}{n_2} = \frac{P_1 (100\% - P_1)}{n_1} + \frac{P_2 (100\% - P_2)}{n_2}, \quad (2.1)$$

де P_1 - % у 1-й вибірці;

P_2 - % у 2-й вибірці;

n_1 ; n_2 ; - обсяг вибірок;

$Q = (100\% - P)$.

Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Таблиці нумерують за тим же самим принципом. Слово Таблиця та її номер розміщують по правому краю над таблицею, *Наприклад*: “Таблиця 1.2” (друга таблиця першого розділу). В наступному рядку подається малими літерами з першої великої назва таблиці. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку)

пишуть: «Продовж, табл.» і вказують її номер, наприклад: «Продовж, табл. 1.2».

Примітки до тексту і таблиць, в яких наводять довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, *наприклад*:

Примітки:

...

...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Приклади оформлення таблиць:

Таблиця 2.3

Статистичні показники взаємозв'язку спрямованості особистості та сформованості теоретичних історичних понять

Порівнювані дані методик (VAR)	r_{xy}		t		P
	Інтерн./13	Екстерн./14	13	14	
13,14 – 1	0,58	-0,56	43,9	26,3	0,01
13,14 – 2	0,71	-0,66	56,9	28,2	0,01
13,14 – 3	0,44	-0,40	39,5	27,8	0,01
13,14 – 4	0,55	-0,56	23,1	12,6	0,01

(якщо таблиця не вміщається на одній сторінці, то продовження таблиці подається на наступній сторінці таким чином)

Продовж, табл. 2.3

13,14 – 5	0,53	-0,51	-7,4	-4,0	0,01
13,14 – 6	0,44	-0,49	22,8	14,1	0,01
13,14 – 7	0,43	-0,43	3,0	2,1	0,05
13,14 – 8	-0,65	0,65	-1,5	-2,5	0,05
13-14		-0,96		2	0,05

У тексті наукової роботи повинні бути **посилання** на ілюстрації, таблиці і формули. *Наприклад*: ... на рис. 1.2., ... у формулі (2.1.), ... в табл. 1.2. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації, які подаються після їх розміщення, потрібно вказувати скорочено слово “дивись”, *наприклад*: “див. табл. 1.3.”.

9. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел складається на основі робочої картотеки і відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, є “візитною карткою” автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою та іншими інформативними джерелами, які цитувалися в науковому дослідженні. “Список...” повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою.

Використані автором джерела подаються у списку, який слідує за висновками до наукової роботи.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК

стилів оформлення списку наукових публікацій

1. MLA (Modern Language Association) style.
2. APA^{1,2} (American Psychological Association) style.
3. Chicago/Turabian style¹.
4. Harvard style¹.
5. ACS (American Chemical Society) style.
6. AIP (American Institute of Physics) style.
7. IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style.
8. Vancouver style¹.
9. OSCOLA.
10. APS (American Physics Society) style¹.
11. Springer MathPhys Style¹.

¹Springer Style

<http://resource-cms.springer.com/springer->

[cms/rest/v1/content/51958/data/v1/Guidelines+for+Contributions+to+Major+Reference+Works](http://resource-cms.springer.com/springer-cms/rest/v1/content/51958/data/v1/Guidelines+for+Contributions+to+Major+Reference+Works)

² Elsevier Style

<https://www.elsevier.com/journals/learning-and-instruction/0959-4752/guide-for-authors#68000>

Літературні джерела розміщуються в списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Бібліографічний опис джерел та літератури складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної або видавничої справи. Якщо список містить посилання на літературу та джерела, записані як кириличними літерами, так і латинськими, то спочатку потрібно подавати ті, які записані кирилицею, а потім латиницею (за абеткою).

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати до вимог міждержавних і державного стандартів з обов’язковим наведенням назв праць. У “Списку...” можуть вказуватися тільки всі

опрацьовані наукові джерела, на які є **посилання** в основному тексті наукової роботи. Приклади оформлення джерел додаються, Додаток 3.

10. Оформлення додатків

■ Після висновків до наукової роботи включаються **додатки**.

До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал:

- проміжні математичні доведення, формули та розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- протоколи й акти випробувань, впровадження, розрахунки ефекту впровадження;
- інструкції та методики, опис алгоритмів і програм вирішення задач на ЕОМ, розроблених у науковій роботі;
- допоміжні ілюстрації.

Кожний додаток повинен починатись з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток” і велика літера, що позначає додаток (великі літери української абетки, за винятком літер **Г, Є, І, і, Ї, Й, О, Ч, Ь**), див. додатки даного методичного видання як зразок оформлення.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи і підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу додатка В.

11. Попередній захист ВКР

ВКР проходять попередній захист на засіданні відповідної кафедри за встановленим графіком.

Попереднім захистом випускної кваліфікаційної роботи може вважатися, за рішенням кафедри, виступ та участь студента у наукових конференціях – університетських, міжуніверситетських, всеукраїнських тощо.

На попередній захист студент повинен подати віддрукований та перевірений науковим керівником текст роботи.

Захист проводиться на засіданні кафедри за обов'язкової присутності завідувача кафедри та наукового керівника та передбачає такі процедурні етапи:

- виступ автора ВКР з повідомленнями про основні положення роботи;
- детальні відповіді студента на усні та письмові запитання членів кафедри щодо змісту й суті роботи;
- виступ наукового керівника про якість виконання роботи, про можливість допуску роботи до захисту перед ДЕК.

Кафедра робить висновок про готовність роботи до захисту перед ДЕК, встановлює час роботи над зауваженнями та термін подачі роботи, оформленої згідно з вимогами, на кафедру. На цьому ж засіданні кафедри затверджуються рецензенти кваліфікаційної роботи.

Висновок-витяг із засідання кафедри подається як Форма подання голові ДЕК до захисту випускної кваліфікаційної роботи (проекту), Додаток И.

12. Порядок захисту випускної кваліфікаційної роботи

На захист випускного кваліфікаційного дослідження у ДЕК подається:

- ☒ Зброшурований примірник випускної кваліфікаційної роботи з поданням голові ДЕК щодо захисту ВКР (містить довідку про успішність, висновок наукового керівника з характеристикою діяльності випускника під час виконання ним ВКР (проекту), висновок кафедри про ВКР).
- ☒ Письмову рецензію на ВКР з зазначенням рекомендованої оцінки, Додаток К.
- ☒ Заява студента про відсутність плагіату (Додаток М).
- ☒ Антиплагіатний висновок.
- ☒ Навчальна картка студента.
- ☒ Зведена відомість про виконання студентами навчального плану і одержані ними оцінки з теоретичних дисциплін, курсових робіт (проектів) та виробничих практик, завірену деканом факультету.
- ☒ Опубліковані статті, тези, програми конференцій за темою роботи, у яких автор брав участь.
- ☒ Для захисту магістерських робіт наявність друкованої статті (чи методичних розробок тощо) є обов'язковою.

☑ Документи, які вказують на практичне застосування роботи тощо.

На магістерську роботу науковий керівник пише відгук, який розміщується у поданні голові ДЕК щодо захисту ВКР (Додаток И). У відгуку науковий керівник вказує на актуальність обраної проблеми дослідження, позитивні сторони роботи і самостійність виконання студентом наукової роботи, регулярність відвідування консультацій у наукового керівника, дає особистісні характеристики студента, виявлені у процесі написання наукової роботи, а також аналізує недоліки роботи, оцінює структуру, зміст, форму і ступінь розкриття тих чи інших питань, використання статистичних та фактичних даних, оформлення роботи, дає конкретні рекомендації.

Після прочитання роботи науковим керівником робота може бути допущена до захисту. Відгук наукового керівника, а також його зауваження на сторінках тексту наукової (дипломної, магістерської) роботи є орієнтиром у підготовці до попереднього захисту наукової (дипломної, магістерської) роботи. У відгуку наукового керівника дається попередня оцінка у формі висновку: “Студент допускається до захисту” або “Студент-магістрант не допускається до захисту”. Завершується висновок наукового керівника зазначенням ступеня відповідності наукової роботи вимогам до випускних дипломних (магістерських) робіт.

На магістерську роботу студента дається зовнішня *рецензія*.

Рецензування ВКР проводять висококваліфіковані спеціалісти виробничих, наукових і проектних організацій, викладачі, які є фахівцями з певної спеціальності та, як правило, працюють в інших навчальних закладах (на іншій випусковій кафедрі). Склад рецензентів затверджує декан факультету за поданням завідувача випускової кафедри вищого навчального закладу. Рецензент ВКР будь-якого освітнього ступеня не повинен бути співробітником кафедри, дипломні проекти (роботи) якої він рецензує. Не дозволяється також призначення керівників випускних кваліфікаційних робіт для взаємного рецензування робіт.

Дані про рецензента: його прізвище, ім'я по батькові, назва кафедри та назва навчального закладу, в якому працює рецензент вказуються по завершенню тексту рецензії. Підпис рецензента завіряється печаткою навчального закладу (установи), де працює

рецензент, або підписом рецензента, якщо він працівник тієї ж установи, Додаток К.

Рецензія – це характеристика якості безпосередньо випускної кваліфікаційної роботи. Рецензія на ВКР має об'єктивно оцінювати позитивні і негативні її сторони. В рецензії тією чи іншою мірою слід оцінити:

- актуальність теми;
- вміння поставити проблему;
- обґрунтувати її соціальне значення;
- розуміння автором співвідношення між реальною проблемою і рівнем її концептуальності;
- повноту висвітлення літературних джерел, глибину їх аналізу, наявність власної думки;
- вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань;
- володіння методами збору, аналізу та інтерпретації емпіричної інформації;
- наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизна, перспективність, практична цінність;
- самостійність роботи, оригінальність в осмисленні матеріалу;
- обґрунтованість висновків і рекомендацій;
- достовірність, новизну та практичну значущість отриманих результатів;
- стиль викладу й оформлення роботи.
- Недоліки, які на погляд рецензента, має робота, а також ступінь їх впливу на роботу в цілому;
- Загальна оцінка підготовленості автора наукової праці до самостійної роботи як фахівця з відповідної спеціальності;

Рецензія повинна містити рекомендовану оцінку роботи за розширеною лінгвістичною шкалою: «відмінно», «дуже добре», «добре», «достатньо», «задовільно», «незадовільно». Рекомендовану оцінку за розширеною лінгвістичною шкалою рекомендується подати з приписом: “за умови успішного захисту”;

Обсяг рецензії становить від 1-2 сторінки.

Студент має право заздалегідь ознайомитися із текстом рецензії. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту.

Стиль рецензії має відповідати нормам, прийнятим для наукових відгуків, тобто бути доброзичливим, але принциповим. Рецензія може містити ту кількість зауважень, на які заслуговує з точки зору рецензента. Відносно автора роботи речення слід будувати в третій особі минулого часу (“студент поставив..., розкрив.... довів...”); до самої роботи – в теперішньому часі (“робота містить..., розкриває... тощо”).

Рецензію як аргументований критичний огляд переваг і недоліків роботи оголошують на засіданні Державної екзаменаційної комісії під час обговорення результатів її захисту. Зміст рецензії доводять до відома автора наукової роботи не пізніше одного-двох днів до захисту, щоб він міг заздалегідь підготуватися до зауважень рецензента (прийняти або доказово спростувати їх).

Завершену ВКР разом із довідкою про виконання індивідуального плану з професійної освітньої програми дипломника, висновками наукового керівника магістранта і рецензією спеціаліста передають до Державної екзаменаційної комісії.

На засіданні ДЕК відбувається захист наукової роботи за традиційною процедурою. Головним документом, яким під час захисту послуговується студент (зачитує або переказує його), є доповідь та матеріали візуального супроводу.

Для робіт окремих спеціальностей рекомендовано представити **акт впровадження результатів наукового дослідження**.

Акт готується як довідка про впровадження основних результатів наукової роботи з позиції практичної значущості наукового дослідження, науково-практичних розробок та результатів, що досягнуті за умови ефективного впровадження. Вказуються пропозиції для впровадження, терміни впровадження та результати впровадження. Акт впровадження підписується керівниками структурних підрозділів, як свідчення практичного застосування результатів наукового дослідження. Підписи на Акті завіряються, Додаток Л.

13. Підготовка доповіді та виступ студента при захисті ВКР

Підготовка студента до виступу на засіданні ДЕК:

До захисту магістерської роботи студент повинен підготувати доповідь, яку йому належить оприлюднити на засіданні ДЕК. Зміст

доповіді покликаний розкрити суть, теоретичне й практичне значення результатів здійсненої дослідницької аналітичної роботи.

Структурно доповідь складається з **трьох** частин, кожна з яких поділяється на самостійні смислові блоки (рубрики), які, попри те, повинні бути логічно взаємопов'язаними, репрезентувати єдність, що сукупно характеризує зміст здійсненого дослідження.

Перша (вступна) частина доповіді в основному повторює вступ наукової роботи. Рубрики її відповідають тим змістовим аспектам, якими охарактеризовано актуальність обраної теми, описано наукову проблему, сформульовано мету роботи. У ній репрезентують методи, за допомогою яких отримано фактичний матеріал дослідження, а також розвивають і коментують загальну структуру роботи.

Наступна – друга частина доповіді є найбільшою за обсягом. Головне її завдання – послідовно, згідно з логікою дослідження, охарактеризувати кожен розділ наукової роботи, звернувши особливу увагу на її підсумкові результати і на критичні зіставлення й оцінки.

Закінчується доповідь заключною частиною, яку формують, орієнтуючись на текст висновків роботи. У ній наводять загальні висновки, не повторюючи узагальнень, зроблених при характеристиці розділів основної частини, й основні рекомендації.

Текст доповіді можуть супроводжувати *додаткові матеріали* (схеми, таблиці, графіки, діаграми), які автор використовує для підтвердження своєї позиції, обґрунтування висновків, запропонованих рекомендацій, як візуальний супровід виступу.

Після укладення тексту виступу доцільно підготувати письмові відповіді на питання, зауваження та побажання, наявні у відгуку наукового керівника та рецензента. Письмова форма підготовки відповідей необхідна для того, щоб під час захисту зайве хвилювання не завадило спокійно відповідати на запитання.

Починати відповідь на кожне запитання слід фразою «Дякую за поставлене запитання.» та відповідати від третьої особи множини: «Ми вважаємо...», «На нашу думку...» тощо. Відповіді мають бути короткими, чіткими й добре аргументованими. У них можна посилатися на текст роботи, що надає їм більшої переконливості, підкреслює достовірність результатів дослідження.

Готуючись до захисту наукової роботи, бажано ще раз уважно переглянути текст дослідження (другий екземпляр), зробити необхідні помітки на сторінках, покласти в потрібних місцях закладки.

Особливу увагу варто звернути на аналітичні таблиці, графіки і схеми, що містять у наочній і сконцентрованій формі найважливіші результати роботи. Окремі матеріали бажано підготувати для демонстрації в залі засідання Державної екзаменаційної комісії. Вони повинні бути оформлені так, щоб магістрант міг демонструвати їх без особливих ускладнень, з максимальною зручністю для всіх присутніх у залі.

Отже, **доповідь** студентів слід підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому **доцільно висвітлити** такі важливі питання:

- Обґрунтування актуальності теми дослідження;
- Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження;
- Що вдалося встановити, виявити, довести: коротка характеристика розділів;
- Якими методами це досягнуто, елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях, які положення не знайшли підтвердження тощо.
- Оскільки студент має право і можливість ознайомитися з відгуком наукового керівника та рецензією заздалегідь, у виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника та рецензента.
- Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10-15 хвилин.
- Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано забезпечити візуальний супровід: таблиці, діаграми, графіки тощо.

Побудована за запропонованою структурою доповідь студента дає змогу чітко сформулювати основні тези і цим самим скласти у членів комісії конкретне уявлення про роботу. *Від того як подана дипломна робота на захисті самим студентом, багато в чому залежить оцінка за виконану роботу.*

Тому доцільно ретельно продумати свій виступ, викласти його для себе в письмовій формі або скласти тези доповіді. На цьому етапі студент повинен проконсультуватися з науковим керівником.

Оцінка дипломної роботи залежить не лише від змісту, переконливості доповіді, а й від того, наскільки вправно представить її на засіданні Державної екзаменаційної комісії пошукувач, наскільки компетентно, впевнено відповідатиме він на поставлені запитання,

коментуватиме дискусійні положення. Для цього йому необхідно володіти і послуговуватися правилами публічного виступу.

Готуючись до виголошення наукової доповіді, дипломник повинен зважити на такі рекомендації:

- усі цифри в тексті занотовувати лише прописом, уникаючи необхідності рахувати нулі;
- підкреслювати найважливіші фрази, словосполучення, слова;
- при друкуванні залишати широкі поля, щоб можна було доповнити написане коментарями;
- під час виголошення доповіді значно ефективніше спрацьовує повторювання іменників, уникнення вживання займенників;
- використовувати прості слова й прості стверджувальні речення;
- — не переобтяжувати текст підрядними реченнями.

Захист курсових та магістерських робіт відбувається при засіданнях комісії, порядок яких регламентується “Положенням про організацію навчального процесу у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки”, з яким можна ознайомитися на сайті університету.

Склад для захисту наукової роботи становить 2-3 викладачі кафедри за участю керівника наукової роботи для курсових робіт, та ДЕК у складі, затвердженому вищим навчальним закладом для магістерських робіт, яку очолює голова, як правило провідний спеціаліст в галузі, вчений, запрошений з іншого навчального закладу. ДЕК складається з 3-4 викладачів кафедри (факультету) та голови ДЕК, який є фахівцем з даної спеціальності.

Захист наукової роботи здійснюється **публічно**. За своїм характером він є науковою дискусією, що відбувається у вимогливій, принциповій і водночас доброзичливій атмосфері з дотриманням вимог наукової етики. Головні його перипетії стосуються аналізу достовірності, обґрунтованості зроблених у науковій роботі висновків і рекомендацій.

Засідання ДЕК розпочинається з оголошення її головою (чи секретарем) назви роботи, прізвища, імені, по батькові автора, інформації про наявність необхідних у справі документів та про навчальні здобутки магістранта: успішність, тексти публікацій (якщо вони є), виступи на тему роботи на засіданнях наукових товариств, наукових гуртків, перемоги в олімпіадах, конкурсах наукових робіт та ін.

Потім слово для повідомлення основних результатів наукового дослідження надають самому студентові. Свій виступ він вибудовує на основі читання (краще переказу) раніше підготовлених тез доповіді, намагаючись виявити високий рівень теоретичної підготовки, ерудицію, здатність доступно інтерпретувати основні наукові результати дослідження. Передусім він має зосередитися на головних підсумках здійсненої роботи, сформульованих та обґрунтованих ним теоретичних і прикладних положеннях. За необхідності можна скористатися візуальним супроводом виступу. Усі ці матеріали повинні бути чітко і лаконічно оформлені, щоб дипломник міг без особливих ускладнень їх продемонструвати, а вони були доступними присутнім.

Переконливості доповіді дипломника надає чіткість, лаконічність, граматична правильність висловлювань. Це зовсім не означає, що доповідь має бути спрощеною за формою. Навпаки, вона має відповідати всім критеріям наукової доповіді, бути глибокодумною, добре аргументованою.

Виголошувати її необхідно впевнено, виразно, дбаючи про оптимальні темп, гучність, інтонацію. Поспішливість промовця, ковтання закінчень слів, надмірно тихий голос відчутно знижують ефект доповіді. Аудиторії, перед якою відбувається захист наукових робіт, як правило, імponує спокійна, виважена, за потреби пристрасна манера викладу студента. Абсолютно неприпустиме порушення норм літературної мови, зокрема вживання сленгу (жаргону), неправильних наголосів у словах тощо.

Не варто ігнорувати манеру поведінки на трибуні, вибір одягу, зачіски тощо. Як відомо, зовнішня елегантність, охайність, що гармонують зі шляхетними манерами магістранта, позитивно налаштовують Державну екзаменаційну комісію, всіх присутніх у залі до нього і змісту його повідомлення.

Виголошуючи доповідь з трибуни, студентові іноді доводиться звертати увагу за допомогою указки чи пульта на презентації чи зображені на плакатах, малюнках об'єкти, виходити за трибуну, щоб написати на дошці формули, пояснювати особливості експоната тощо. Будь-які його рухи повинні бути раціональними, ситуативно виправданими, не відволікати увагу від головного.

Процедура публічного захисту дипломної роботи включає:

- Повідомлення про роботу студента, яка представляється до захисту головою ДЕК чи її секретарем;
- Оголошення відгуку наукового керівника або його виступ;
- Для дипломної роботи – виступ рецензента чи заслуховування рецензії;
- Доповідь студента про зміст роботи;
- Запитання до автора і відповіді студента на запитання членів комісії із захисту наукової (дипломної) роботи та осіб, присутніх на захисті;
- Відповіді студента на зауваження зроблені рецензентом;
- Розгорнута дискусія, у якій мають право брати участь всі присутні;
- Заключне слово студента;
- Виголошення рішення комісії про оцінку роботи.

Під час захисту наукової роботи студент повинен продемонструвати глибоке розуміння теми дослідження, досконале володіння матеріалом теми, термінологією, понятійним апаратом. Водночас студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також відповісти на запитання, що виникають під час захисту у членів комісії – для наукових робіт. Питання, які ставляться членами комісії пов'язані з темою наукової роботи і мають на меті перевірити рівень засвоєння проблеми дослідження.

Далі розгортається дискусія, в якій мають право брати участь усі присутні на захисті.

Захист наукової роботи фіксується в протоколі ДЕК.

14. Оцінювання курсових та випускних кваліфікаційних робіт

Оцінюється робота на основі наступних показників:

- 1) повнота розкриття змісту теми;
- 2) оригінальність суджень (на основі теоретичних і дослідницьких матеріалів);
- 3) новизна фактичного матеріалу;
- 4) глибина аналізу;
- 5) органічність поєднання теоретичного і фактичного матеріалу;
- 6) самостійність студента при виконанні роботи,
- 7) процес захисту магістерського дослідження.

Таким чином, при оцінюванні наукової роботи враховуються якість виконаної роботи, її науковий рівень, ступінь самостійності у викладі теми, оформлення (посилання, підписування і нумерація

таблиць, правильне розміщення структурних компонентів вступу і, власне, наукової роботи; мова і стиль викладу, відгук наукового керівника роботи, рецензента; виступ студента на захисті, відповіді на запитання з теми дослідження.

Не виключена ситуація, коли робота виконана й оформлена на належному рівні, а виступ студента при захисті наукової роботи не підготовлений, його відповіді на запитання не продумані, поверхневі, або хибні. У такому випадку попри високу якість роботи, оцінка може бути знижена.

Водночас, наявність зауважень і вказівок на недоліки наукової роботи у відгуку наукового керівника та рецензента ще не означає, що наукова робота одержить невисоку оцінку на захисті. Опанувавши тему дослідження, студент досить часто на захисті демонструє володіння проблемою дослідження, аргументовано доводить свою позицію з того чи іншого питання і, як наслідок, отримує високу оцінку, продемонструвавши зрілі судження фахівця.

Наукова робота захищається у присутності студентів. Запитання з теми дипломної роботи можуть ставити не тільки члени комісії, а й студенти групи. Відповіді магістранта на запитання студентів також враховуються членами комісії при обговоренні результату захисту наукової роботи.

Оцінювання результатів складання державних іспитів та захисту ВКР здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань за 100-бальною з переведенням у шкалу ECTS та розширену лінгвістичну оцінку:

- 90–100 балів (A) – **відмінно** – відмінне виконання з незначними помилками,
- 82–89 балів (B) – **дуже добре** – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;
- 75–81 балів (C) – **добре** – в цілому змістова робота зі значними помилками;
- 67–74 балів (D) – **достатньо** – чітко, але зі значними недоліками;
- 60–66 балів (E) – **задовільно** – виконання відповідає мінімальним критеріям;
- менше 60 балів (FX) – **незадовільно**.

Рішення ДЕК про оцінку ВКР приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів

комісії, які брали участь у її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ДЕК є вирішальним.

При визначенні оцінки роботи повинна бути врахована думка рецензента, виступ студента під час захисту своєї роботи, його відповіді на зауваження рецензента та на запитання членів екзаменаційної комісії.

Оцінка за наукову роботу виставляється в залікову книжку студента та заноситься в екзаменаційні журнали ДЕК і засвідчується підписами всіх членів ДЕКу.

Повторний захист ВКР з метою підвищення оцінки не дозволяється.

У випадках, коли захист ВКР не відповідає вимогам рівня державної атестації, ДЕК ухвалює рішення про те, що студент є неатестованим, про що здійснюється відповідний запис у протоколі засідання комісії. У такому випадку ДЕК встановлює: може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням чи він повинен опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою навчального закладу.

Повторний захист ВКР дозволяється протягом трьох років після закінчення вищого закладу освіти, але не раніше, як під час наступної державної атестації.

Студент, який отримав незадовільну оцінку за ВКР, відраховується з вищого навчального закладу. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

Захист і оцінка курсової чи магістерської роботи це підсумок самостійної роботи студента. При правильній організації своєї роботи студент набуває необхідних навичок для майбутньої діяльності, підвищує свою кваліфікацію.

Кращі курсові роботи можна рекомендувати на конкурси студентських наукових робіт і до друку публікацій, написаних на їх основі, в збірниках студентських наукових праць.

Державна екзаменаційна комісія може відзначити наукові роботи та захисти і рекомендувати студентів-магістрантів до вступу в аспірантуру за відповідною спеціальністю, запис про що робиться у протоколах ДЕК.

15. Порядок зберігання випускних кваліфікаційних робіт

ВКР, оформлені відповідним чином передаються до фондів наукової бібліотеки університету, про що складається.

У десятиденний термін після закінчення роботи ДЕК лаборанти кафедри, при яких писалися випускні кваліфікаційні роботи (секретарі ДЕК), готують акт про передачу їх у бібліотеку університету.

Акт передачі підписують завідувач кафедри, декан факультету.

Надалі вказаний акт зберігається на випусковій кафедрі.

Відповідальні особи на факультетах забезпечують розміщення випускних кваліфікаційних робіт в Електронному фонді університету.

ВКР зберігаються в секторі рідкісних видань та іноземної літератури бібліотеки університету.

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма заяви про затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи

Декану

(назва факультету)

Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

(прізвище, ініціали)

студента (ки) _____ групи
спеціальності _____
освітньої програми _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Заява

Прошу затвердити тему бакалаврської (магістерської) роботи

Науковим керівником прошу призначити

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Дата

Підпис

Візи:

Завідувач кафедри _____

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

Додаток Б

Форма завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ**

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Факультет _____

Кафедра _____

Освітній ступінь _____

Спеціальність _____

(код і назва)

Освітня програма _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«__» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)

СТУДЕНТУ

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)

_____ Керівник роботи (проекту)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проекту)

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

3. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка

Студент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Додаток В.1

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Кафедра _____
(великими літерами: 14 п/ж шр., через 1 інтервал)

НАЗВА КУРСОВОЇ РОБОТИ

(великими літерами: 18-24 п/ж шр.)

Курсова робота з _____

“Назва згідно навчального плану”

(з першої великої, 14 п/ж шр.)

Спеціальність: _____ « _____ »
код назва спеціальності

Освітня програма _____

студентки (а) _____ групи

ПРІЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ

(великими літерами, 14 п/ж шрифтом)

Науковий керівник:

ПРІЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ,

(великими літерами, 14 п/ж шрифтом)

вчене звання, наук. ступінь, (посада)

ЛУЦЬК – 2018

Додаток В.2

Зразок оформлення титульної сторінки до ВКР
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
Кафедра _____
(великими літерами: 14 п/ж шр., через 1 інтервал)

Випускна кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ студента
(великими літерами, 14 п/ж шрифтом)

НАЗВА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
(великими літерами: 18-24 п/ж шр.)

Спеціальність: _____ « _____ »
код назва спеціальності

Освітня програма _____
назва

Робота на здобуття освітнього ступеня « _____ »

Науковий керівник:
ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ,
(великими літерами, 14 п/ж шрифтом)
вчене звання, наук. ступінь, (посада)

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____
засідання кафедри _____
від _____ 201_ р.

Завідувач кафедри
(_____) _____
ПІБ

ЛУЦЬК - 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 НАЗВА	
1.1. Назва першого підрозділу розділу 1	7
1.2. Назва другого підрозділу розділу 1	15
1.3. Назва третього підрозділу розділу 1	24
РОЗДІЛ 2 НАЗВА	
2.1. Назва першого підрозділу розділу 2	31
2.2. Назва другого підрозділу розділу 2	40
2.3. Назва третього підрозділу розділу 2	54
РОЗДІЛ 3 НАЗВА	
3.1. Назва першого підрозділу розділу 3	62
3.2. Назва другого підрозділу розділу 3	69
2.3. Назва третього підрозділу розділу 3	74
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ	91

Додаток Е

Зразок оформлення посилань на використані джерела в основному тексті наукової роботи

Різновидами простого плану є так звані описові, або картинні плани, де кожний пункт створює повний образ історичної події. Простий план може розкривати ознаки певного історичного поняття. Відомий методист П.В. Гора умовно називав такий план змістовно – історичним [32]. Складний план, або розгорнутий, передбачає окрім уміння виділяти головне у змісті, ще й уміння розрізняти другорядне. Основу такого плану становить простий план, у якому певна частина пунктів, в свою чергу, пояснюється та уточнюється за допомогою системи підпунктів [7, с. 5-12].

Історія як наука займається вивченням фактів і явищ, а також з'ясуванням причин їх виникнення і розвитку. Основу історичної науки складають історичні поняття, оскільки сутність історичних явищ що пізнається людиною, знаходить своє вираження в поняттях. На уроках історії у учнів формується система понять [17; 32; 51; 57].

В методичній літературі представлені різні точки зору на класифікацію понять [12; 14; 17; 24; 28; 32; 57], але більшість методистів сходяться на двох критеріях визначення історичних понять [62, с. 15]: критерій за змістом; критерій за ступенем узагальнення.

Як бачимо, етапи засвоєння виділяються ними не за якісними змінами процесу пізнавальної діяльності, а "за результатами, продуктами, які відстають невідомої діяльності". "Процес становлення понять представляє собою поступовий підйом від орієнтування на ізольовані, зовнішні, випадкові ознаки до орієнтування на систему суттєвих ознак, які характеризують суть явища чи предмета" [91, с. 150]. Ми згодні з думкою Н.Ф.Тализіної, що вони являють собою процес засвоєння знань як рух від одних помилок до інших, що не відображає його психічної природи і не може вважатися адекватним навіть у застосуванні стихійно до складової пізнавальної діяльності [там таки, с. 237].

Великий матеріал з проблем процесу засвоєння міститься у працях Н.А. Менчинської, Д.Н. Богоявленського і їх співробітників. В цих дослідженнях вказується на процеси аналізу і синтезу, абстракції і узагальнення як основних засобів розумової діяльності [9; 10; 69; 70]. Автори неодноразово вказують на необхідність дій і операцій суб'єкта при засвоєнні понять.

Наше дослідження спирається на принципи, викладені в проекті психологічної концепції проектування нових технологій навчання і розвитку

дітей В.В. Рубцовим і ін. [84, с. 10-12].

Використовуючи і розвиваючи уявлення про те, що форми поняття об'єктивно існують в формах діяльності людини і в її результатах - доцільно створених предметах, ряд дослідників [35; 39; 48; 66; 67; 105; 106; 107; 109] прийшли до розуміння необхідності розгортання в навчанні спеціально організованої діяльності, відтворюючої для індивіда опору "стоячи за науковими поняттями" практично-пізнавальних дій. Розгорнуті у працях цих авторів загальні філософсько-методичні положення дозволяють переглянути ряд традиційних уявлень про процес формування понять.

При порівнянні різних напрямків досліджень психологічних умов формування наукових понять можна сказати про принципову різницю щонайменше трьох підходів.

Представники першого підходу [9; 12; 13; 53; 69; 83; 99] в якості джерел формування розумових дій і операцій і пов'язаних з ними понять розглядають процеси аналізу, синтезу, узагальнення і абстракції, які мають загальний характер і слугують психологічними умовами вирішення суб'єктом розумових задач.

Додаток Ж

Зразок дотримання вимог щодо структурування розділів наукової роботи

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАУКОВИХ ПОНЯТЬ У ПСИХОЛОГІЇ

1.1. Підходи до формування понять в психології

У психологічній літературі склалися різні трактування процесу формування понять та їх значення в процесі навчання. При порівнянні різних напрямків досліджень психологічних умов формування наукових понять можна сказати про принципову різницю щонайменше трьох підходів.

1.2. Розуміння принципу засвоєння наукових понять

С.Л. Рубінштейн [139] розглядав навчання як спеціальну діяльність та виділив такі етапи як сприйняття матеріалу, його осмислення, закріплення і оволодіння ним. Концепція С.Л. Рубінштейна використовується в якості загальнотеоретичної основи в дослідженні процесу засвоєння, наведених Д.Н. Богоявленським і Н.А. Менчинською та її співробітниками [13; 14]. Так як і С.Л. Рубінштейн, Ф.Н. Богоявленський і Н.А. Менчинська [13; 14] вважають, основними механізмами процесу засвоєння аналіз, синтез, абстракцію і узагальнення. Таким чином етапи засвоєння визначаються рівнем цих процесів і характером взаємовідносин між ними. Рух засвоєння наукових понять може бути різним: або від загального до власного, конкретного, або від недиференційованого загального до приватного, конкретного і через конкретне до абстрактного [102]. Процес засвоєння понять відбувається як поступове сходження від орієнтування на ізольовані, зовнішні, випадкові ознаки до орієнтування на систему суттєвих ознак поняття. Н.А. Менчинська зазначає, що: "При недостатній змістовності засвоєння понять учні оволодівають дуже суттєвою ознакою - знанням загальної схеми будови поняття" [103, с.136].

Додаток 3

Зразок оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Зокрема потрібну інформацію можна одержати із таких міждержавних і державних стандартів: ГОСТ 7.1 -84 «СИБИД. Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления», ДСТУ 3582-97 «Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила», ГОСТ 7.12-93 «СИБИД. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила», ГОСТ 7.11-78 «СИБИД. Сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках в библиографическом описании».

Книги

Однотомний документ

Один автор

1. Вірна Ж. П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога : монографія / Ж. П. Вірна. — Луцьк : Ред-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2003. — 320 с.

2. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер ; [пер. с англ. А. Боковинова]. — Москва : Академический проект, 2007. — 240 с. — (*Серия «Психологические технологии»*).

3. Санникова О. П. Феноменология личности // Избранные психологические труды / О. П. Санникова. — Одесса : СМІЛ, 2003. — 256 с.

4. Максименко С. Д. Генеза буття особистості : монографія / С. Д. Максименко. — Київ : Вид-во ТОВ «КММ», 2006. — 240 с.

Два автори

5. Засекіна Л.В. Вступ до психолінгвістики : Навч. посібн. / Л.В. Засекіна, С.В. Засекін. — Острого: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2002. — 168 с.

6. Максименко С. Д. Психологія особистості / Максименко С. Д., Максименко К. С., Папуча М. В. — Київ : Вид-во ТОВ «КММ», 2007. — 296 с.

7. Мушкевич М.І. Основи психотерапії : навч.посіб. / М.І.Мушкевич, С.Є.Чагарна ; за ред. М.І.Мушкевич. — Луцьк : Вежа-Друк, 2014. — 420 с.

8. Титаренко Т. М. Запобігання емоційному вигоранню в сім'ї як фактор гармонізації сімейних взаємин / Т. М. Титаренко, О. Я. Кляпець. – Київ : Міленіум, 2007. – 142 с.

9. Смирнов Б. А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях / Б. А. Смирнов, Е. В. Долгополова. – Харьков : изд-во «Гуманитарный центр», 2007. – 292 с.

Три автори

10. Коцан І. Я. Психологія здоров'я людини: Навчальний посібник / І. Я. Коцан, Г. В. Ложкін, М. І. Мушкевич ; за ред. І. Я. Коцана. – Луцьк: РВВ „Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – 316 с.

11. Ложкин Г.В. Психология здоровья человека : учебное пособие / Г.В. Ложкин, М.И. Мушкевич, Ю.А. Бохонкова ; под ред. проф. Г.В. Ложкина. – Луганск : Изд-во «Ноулидж», 2012. – 288 с.

12. Ложкин Г. В. Психология здоровья человека / Г. В. Ложкин, О. В. Носкова, И. В. Толкунова ; [под ред. В. И. Носкова]. – Севастополь : Вебер, 2003. – 257 с.

Чотири автори

9. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я : навч. посіб. / [М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, А. Ф. Косенко, Т. І. Кочергіна]. – Київ : ІНК ОС, 2002. – 272 с.

10. Психогении в экстремальных условиях / [Ю. А. Александровский, О. С. Лобастов, Л. И. Спивак, Б. П. Щукин]. – Москва : Медицина, 1991. – 96 с.

П'ять і більше авторів

11. Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А. В., Лушихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Харьков : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. : ил., табл. — Авт. указаны на обороте тит. л. — Библиогр.: с. 504—510.

12. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.] ; Укр. ін-т соц. дослідж. — Київ : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. : іл., табл. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13). — Авт. зазначено на звороті тит. арк. — Бібліогр.: с. 84—85 та в підрядк. прим.

Без автора

13. Ревіталізація психогенези депривованої особистості : [монографія] / За заг. ред. проф. Я. Гошовського. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2015. – 578 с.

14. Психологічна допомога учасникам АТО та їх сім'ям : колективна монографія / М.Мушкевич, Р.Федоренко, А.Мельник [та ін.] ; за заг. ред. М.Мушкевич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 260 с.

15. Діалогічність як форма існування і розвитку особистості: монографія / [за заг. ред. Г. О. Балла, М. В. Папучі]. – Ніжин : Міланік, 2007. – 343 с.

13. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології = Problems of Typological and Quantitative Lexicology : [зб. наук. праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. — Чернівці : Рута, 2007. — 310 с. : іл., табл. — Текст: укр., рос., англ. — Бібліогр. в кінці ст.

Багатотомний документ

14. Гефеле О. Ф. Социальная адаптация личности в ситуациях неопределенности / О. Ф. Гефеле // Ежегодник Российского психологического общества : [в 8 т.] : материалы 3-го Всероссийского съезда психологов, 25–28 июня 2003 г. – Санкт-Петербург, 2003. – Т. 2. – С. 319–321.

17. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознав., Ін-т укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського. — Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007— . — (Джерела з історії науки в Україні). — Бібліогр. в підрядк. прим. Ч. 2 : Додатки. — 2007. — 573, [1] с. : іл., табл. — Бібліогр.: с. 346—370 (2046 назв). — Імен. покажч.: с. 529—554. — Геогр. покажч.: с. 555—565.

18. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с.

Матеріали конференцій, з'їздів

19. Чепан М.-Л. Віковий та професійний розвиток людини: проблеми гармонізації /М.-Л. Чепан // Конструктивна психологія і професіоналізація особистості 1. : Мат. міжрегіонал. наук. семінару. – Луцьк : Вежа, 2002. – С. 85–92.

20. Іванашко О.Є. Психологічні чинники особистісного ортобіозу як умови адаптації до пенсійного віку в умовах УТВ (на базі Волинського Акме-Університету) // Психогенеза особистості: норма і девіації : зб. наук. Статей і тез [гол. ред. проф. Я.Гошовський]. – Луцьк: Вежа-Друк, 2017. - С. 71-80.

21. Мешко Г. М. Проблема збереження і зміцнення професійного здоров'я педагога у діяльності шкільної психологічної служби / Г. М. Мешко, О. І. Мешко // Освітні вимірювання в інформаційному

суспільстві: міжнар. наук.-практ. конф., 26-29 трав. 2010 р. : тези доп. — Київ, 2010. — С. 97–98.

22. Лазорко О.В. Феномен професійної безпеки: категоріально-понятійні пріоритети і принципи інтерпретації / О.В. Лазорко. — Развитие науки в XXI веке : Сб. ст. научно-инфор. центра «Знание» по мат. XIV междунар. заоч. науч.-практ. конф. : 3 часть. — Х. : Науч.-информ. центр «Знание», 2016. — С. 93-98.

Словники

31. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Харків : Халімон, 2006. — 175, [1] с. : табл. — Алф. покажч. ст.: с. 166—175.

32. Тимошенко З.І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко ; Європ. ун-т. — Київ : Європ. ун-т, 2007. — 57 с. : табл.

33. Українсько-німецький тематичний словник = Ukrainisch-deutsches thematisches Wörterbuch : [близько 15 000 термінів / уклад. Н. Яцко та ін.]. — Київ : Карпенко, 2007. — 219 с.

34. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — Київ : К.І.С., 2006. — 138 с. : іл., табл.

Атласи

35. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — Київ : Варта, 2006. — 217, [1] с. : іл., табл., портр., карти.

36. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О.Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. — 2-ге вид., розшир. та доповн. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с. : іл., табл. — Бібліогр.: с. 217—218.

37. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Курда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Харків : Ранок, 2005. — 96 с. : іл. — Алф. покажч.: с. 94—96.

Законодавчі та нормативні документи

38. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Київ : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань).

39. Медична статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько ; М-во охорони здоров'я України, Голов. упр. охорони здоров'я та мед. забезп. м. Києва, Київ. міськ. наук. інформ.-аналіт. центр

мед. статистики. — Київ : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. : табл. — (Нормативні директивні правові документи).

40. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — Київ : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с. : іл., табл. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція). — Бібліогр.: с. 73.

Стандарти

41. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — Київ : Держспоживстандарт України 2006. — IV, 231 с. : табл. — (Національний стандарт України).

42. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — Київ : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. : табл. — (Національні стандарти України). — Текст: нім., англ., фр., рос., укр.

43. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — Київ : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. : табл. — (Національний стандарт України)

Каталоги

44. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. Т. 6. — 2007. — 277 с. : табл. — Библиогр.: с. 277 (6 назв.).

45. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.] ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с. : іл., табл.

46. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с. : іл.

47. Горницкая И.П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. ; Донец. ботан. сад НАН Украины. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с., [4] л. ил. : табл. — Библиогр.: с. 226—227 (28 назв.). — Алф. указ. рус. и латин. назв. растений: с. 181—192.

Бібліографічні показники

48. Куц О.С. Бібліографічний показник та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського

державного університету фізичної культури у 2006 році : спец.: 24.00.01 — олімп. і проф. спорт, 24.00.02 — фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення, 24.00.03 — фіз. реабілітація / О. Куц, О. Вацеба ; Львів. держ. ун-т фіз. культури. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с. : табл. — Текст: укр., рос., англ.

49. Систематизований показник матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / М-во внутр. справ України, Львів. держ. ун-т внутр. справ ; [уклад. Кириць Б. О., Потлань О. С.]. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).

Дисертації, Автореферати дисертацій

52. Гошовський Я. О. Психолого-педагогічні основи ресоціалізації депривованих підлітків : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07 / Гошовський Ярослав Олександрович ; АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. — Київ, 2009. — 464 арк. — укр.

53. Гошовський Я. О. Становлення образу Я в підлітків школи-інтернату в умовах депривації батьківського впливу : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Гошовський Ярослав Олександрович. — Київ, 1995. — 24 с. — укр.

54. Попков В. В. Психические факторы адаптации личности к служебно-боевой деятельности : дис. ... канд. психолог. наук : 19.00.01 / Новосибир. гос. пед. ун-т ; Попков Владимир Васильевич. — Новосибирск, 1999. — 199 с.

55. Нестеренко Н. А. Влияние статусной структуры взаимодействия индивида и общности на формирование субъектности личности старшеклассников в условиях вариативного образования : автореф. дис. ... канд. психолог. наук : 19.00.05 / Нестеренко Н. А. ; Курс. гос. пед. ун-т. — Курск, 2000 — 15 с.

Частина книги, періодичного, продовжуваного видання

56. Вірна Ж. П. Професійний простір особистості: від ознак дисциплінарності до реальності суб'єктивного моделювання / Ж. П. Вірна // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. — Кам'янець-Подільський, 2014. — Вип. 23. — С. 100–111.

57. Гошовський Я.О. Самоакцептивна атрибуція в контексті особистісного самоприйняття / Я.О.Гошовський, Д.Т. Гошовська. // Психологічні перспективи / [редкол.: Л. Засекіна та ін.]. — Луцьк, 2013. — Вип. 22. — С. 40-49.

58. Чепелєва Н. В. Формування професійної компетентності психолога / Н. В. Чепелєва // Актуальні проблеми психології : наук. зап.

Ин-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. акад. С. Д. Максименка. – Київ, 1999. – Вип. 19. – С. 241–248.

59. Анцыферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуации и психологическая защита / Л. И. Анцыферова // Психолог. журн. – 1994. – Т. 15, № 1. – С. 3–19.

60. Іванашко О.Є. Формування позитивних відносин між суб'єктами інтегрованого навчання / О.Є.Іванашко // Психологічні перспективи / [редкол.: Л. Засекіна та ін.]. – Вип. 23. – Луцьк: Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014.- С. 54-64.

61. Коширець В. В. Інформаційний простір особистості: інтерпретаційні протиріччя визначення / В. В. Коширець // Психологічні перспективи / [редкол.: Л. Засекіна та ін.]. – Луцьк, 2010. – Вип. 17. – С. 118–125.

62. Virna Zh. Professional Deformations: Tendencies, Dynamics and Risks of Manifestation [Electronic resource] / Zh. Virna // Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. –Vol 28, No 2 (2015). – P. 123-136. – Available from: <https://journals.umcs.pl/j/article/download/2553/2923> (Cited 2017, 31 Januar).

63. Трунов Д. Г. Профессиональная деформация практического психолога / Д. Г. Трунов // Психолог. газ. – 1998. – № 1. – С. 12–13.

64. Реан А. А. К проблеме социальной адаптации личности / А. А. Реан // Вестник СПбГУ. Серия 6. – Санкт-Петербург, 1995. – Вып. 3, № 20. – С. 74–79.

65. Павленко В. В. Поняття професійного стресу та стресової ситуації в психології й педагогіці / В. В. Павленко // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Київ, 2003. – Т. 5, ч. 4. – С. 243–250.

66. Миронець С. М. Психологічні особливості професійної діяльності фахівців аварійно-рятувальних підрозділів МНС України. / С. М. Миронець // Вісн. Київ. міжнар. ун-ту. Серія: Педагогічні і психологічні науки. – Київ, 2002. – Вип. 1. – С. 228–239.

67. Ма Шуін Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуін // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12—14. — Бібліогр.: с. 14.

Електронні ресурси

68. Маклаков А. Г. Формирование адаптационного потенциала личности и его развитие в процессе обучения в вузе [Электронный ресурс] / А. Г. Маклаков, А. А. Сидорова // Вестн. Ленинград. гос. ун-та им. А. С. Пушкина. – 2011. – Т. 5, № 4. – С. 41–51. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-adaptatsionnogo-potentsiala->

[lichnosti-i-ego-razvitiie-v-protssesse-obucheniya-v-vuze](#) (дата звернення: 30.01.17). – Назва з екрана.

69. Кундиев Ю. Профессиональное здоровье в Украине [Електронний ресурс] / Ю. Кундиев, А. Нагорная, В. Черняк. – Киев : Авиценна, 2007. – 394 с. – Режим доступа: <http://opb.org.ua/2617/1/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%201-2.pdf> (дата звернення: 30.01.17). – Назва з екрана.

70. Кукса В. О. До еволюції визначення поняття «здоров'я» [Електронний ресурс] / В. О. Кукса // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. пр. – Київ, 2004. – Режим доступу: <http://library.rehab.org.ua/ukrainian/phis/kuksa/> (дата звернення: 30.01.17). – Назва з екрана.

71. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III–IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика = Medical student's library : започатк. 1999 р.) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. — Назва з контейнера.

61. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану.

Примітки:

1. Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

2. Опис складається з елементів, які поділяються на обов'язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов'язкові чи обов'язкові та факультативні елементи. Обов'язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. Їх наводять у будь-якому описі.

Проміжки між знаками та елементами опису є обов'язкові і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

Додаток И

Форма подання голові ДЕК до захисту випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

**Подання
голові державної екзаменаційної комісії щодо захисту випускної
кваліфікаційної роботи (проекту)**

Направляється студент _____ до захисту випускної
(прізвище та ініціали)
кваліфікаційної роботи (проекту) за спеціальністю _____
освітньою програмою _____
(назва)
на тему: _____
(назва теми)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) і рецензія додаються.

Декан факультету _____
(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання на факультеті
(прізвище та ініціали студента)
_____ з 20__ року до 20__ року повністю виконав
навчальний план за напрямом підготовки (спеціальністю, освітньою програмою) з таким
розподілом оцінок за: національною шкалою: відмінно __%, добре __%, задовільно __%;
шкалою ECTS: A __%; B __%; C __%; D __%; E __%.

Методист факультету _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Студент(ка) _____

Керівник роботи (проекту) _____
(підпис)

«__» _____ 20__ року

Висновок кафедри про випускню кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна робота (проект) розглянута. Студент (ка)

_____ (прізвище та ініціали)
допускається до захисту даної випускної кваліфікаційної роботи (проекту) в ДЕК.
Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)
(Ініціали, прізвище)
_____ (підпис) «__» _____ 20__ року

Додаток К

Орієнтовна форма рецензії на випускню кваліфікаційну роботу (проект)

– прописується в бланку або подається в друкованому вигляді

Міністерство освіти і науки України

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Рецензія

на бакалаврську (магістерську) роботу студента

(назва спеціальності, освітньої програми)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема бакалаврської (магістерської) роботи _____

Актуальність теми _____

Наявність самостійних розробок автора _____

Практична цінність і основні висновки та рекомендації _____

Наявність недоліків _____

Оцінка рецензента (за розширеною лінгвістичною шкалою _____

Рецензент _____

(підпис)

(прізвище, посада)

«__» _____ 20__ р.

Додаток Л

Форма акту впровадження результатів ВКР

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дипломного (магістерського) дослідження

“Назва роботи”

студента (ки) факультету психології та соціології,

спеціальність _____, освітня програма _____

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПРІЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ

1. **Найменування пропозиції для впровадження:**

2. **Ким запропоновано:**

3. **Заклад, де проведена розробка:**

4. **Де впроваджено:**

6. **Термін впровадження:**

7. **Результати впровадження:**

Керівник

структурної ланки підрозділу,
де здійснювалося впровадження
(вказати назву)

Прізвище, ініціали

Керівник

структурного підрозділу, (чи організації)
де здійснювалося впровадження
(вказати назву)

Прізвище, ініціали

Підписи завіряються печаткою установи чи печаткою структурного підрозділу відповідного закладу.

Додаток М

Зразок заяви студента про відсутність плагіату у науковій роботі

ЗАЯВА-ЗАСВІДЧЕННЯ АВТОРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Я, _____, студент випускник (магістр) заявляю: моя письмова робота на тему «_____», представлена у «державну екзаменаційну комісію» для публічного захисту, виконана самостійно і без порушення норм законодавства України про авторське право. Усі запозичення з друкованих та електронних видань, а також з інших випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти оформлені належним чином з посиланням на джерело.

Я ознайомлений(-а) з чинним положенням «Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки», згідно з яким виявлення плагіату та/або критично низький рівень унікальності роботи є підставою для відмови в допуску її до захисту або відмови у присудженні відповідного ступеня вищої освіти автору такої роботи.

Я даю дозвіл на розміщення електронної копії своєї роботи в закритому фонді кваліфікаційних робіт Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

«__»_____20__ року

_____ Підпис

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	3
ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ	
2. Вибір теми наукової роботи	3
3. Структура курсової роботи	5
4. Структура магістерської наукової роботи	7
5. Написання та оформлення основної частини наукової роботи	9
5.1. Написання та оформлення вступу до наукової роботи	9
5.2. Написання та оформлення розділів дослідження	13
5.3. Написання та оформлення висновків дослідження	15
6. Робота над літературними джерелами для написання теоретичного розділу наукового дослідження	16
7. Проведення емпіричного дослідження	20
8. Оформлення основної частини наукової роботи	22
9. Оформлення додатків	27
10. Оформлення списку використаних джерел	28
ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	
11. Попередній захист ВКР	29
12. Порядок захисту випускної кваліфікаційної роботи	30
13. Підготовка доповіді та виступ студента при захисті ВКР	33
14. Оцінювання курсових та випускних кваліфікаційних робіт	38
15. Порядок зберігання випускних кваліфікаційних робіт	40
ДОДАТКИ	85
Додаток А Форма заяви про затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	41
Додаток Б Форма завдання на випускну кваліфікаційну роботу (проект), Календарний план	42
Додаток В.1 Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи	44
Додаток В.2 Зразок оформлення титульної сторінки до ВКР	45
Додаток Д Зразок оформлення змісту до наукового дослідження	46
Додаток Е Зразок оформлення посилань на використані джерела в основному тексті наукової роботи	47
Додаток Ж Зразок дотримання вимог щодо структурування розділів наукової роботи	49
Додаток З Зразок оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел	50
Додаток И Форма подання голові ДЕК до захисту випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	61
Додаток К Орієнтовна форма рецензії на випускну кваліфікаційну роботу (проект)	62
Додаток Л Форма акту впровадження результатів ВКР	63
Додаток М Зразок заяви студента про відсутність плагіату у науковій роботі	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баскаков А. Я., Методология научного исследования / А. Я. Баскаков, А. В. Туленков. – Київ : МАУП, 2002. – 158 с.
2. Бюлетень Вищої атестаційної комісії України. – Київ. - № 5. – 2009. – С. 26-30.
3. Ковальчук В. В., Основи наукових досліджень: Навчальний посібник / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – 2-ге вид. перероблене і доповнене. – Київ : ВД «Професіонал». – 214 с.
4. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень / О. В. Крушельницька. – Київ : Кондор, 2005. – 187.
5. Методы исследования в спорте: Учебное пособие / Под общ. ред. В. П. Филина, А. С. Ровного. – Харьков : Основа, 1992. 149 с.
6. Матеріали до організації навчального процесу у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки / упоряд. С. В. Гаврилюк, Л. О. Заєць. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. – 436 с.
7. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник / Г. С. Цехмістрова. – Київ : ВД «Слово», 2003. – 185 с.
8. Шейко В.М., Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 2-е вид., переробл. і доп / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – Київ : Знання-Прес, 2007. – 154 с.

Навчально-методичне видання

**Методичні рекомендації
до організації навчально-дослідницької діяльності студентів
та написання наукових робіт**

Укладач Оксана Євгенівна Іванашко

Набір і верстка – укладача